

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
เพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกฝึกสอน : กรณีศึกษาของนักศึกษาสาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Instruction Management Using Creativity-Based Learning Model to Prepare Students
for Teaching Practice : A Case Study of Social Studies Students,
Faculty of Education, Songkhla Rajabhat University

ขวัญดาว ปิ่นทองพันธุ์*

Khwandaw Pinthongpunth

สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

Social Studies, Faculty Bachelor of Education, Songkhla Rajabhat University, Songkhla 90000 Thailand

*Corresponding author E-mail: Khwandaw22@yahoo.co.th

(Received: February 16 2021; Revised: May 14 2021; Accepted: May 24 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน และศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานแก่นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา โดยการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาวิชาชีพรุสาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 28 คน ในปีการศึกษา 2563 ภาคเรียนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) มคอ.3 ของรายวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับสาขาสังคมศึกษา 2) แผนการสอนรายวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับสาขาสังคมศึกษา จำนวน 7 แผน จำนวน 21 ชั่วโมง 3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากนักศึกษาสาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 4 เพื่อนำจากการสัมภาษณ์มารวบรวมวิเคราะห์โดยวิเคราะห์เนื้อหา ด้านแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้แปลความหมาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักศึกษาวิชาชีพรุสาขาสังคมศึกษา ซึ่งจากการวิจัยนี้ผลของการทดลองใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบดังกล่าวนี้เกิดทักษะประสบการณ์องค์ความรู้ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ ด้านการตั้งถิ่นฐาน นักศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาภูมิศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจของชุมชนนำมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ด้านทักษะการทำงานและทักษะการสื่อสารและทักษะชีวิต นักศึกษาใช้วิธีการสอบถาม สังเกตและสัมภาษณ์คนในชุมชนเพื่อนำมาออกแบบแผนการสอนที่สามารถใช้ในโรงเรียนได้ นักศึกษาสามารถนำความรู้มาสอบสอนหน้าชั้นเรียนโดยใช้สถานการณ์จำลองได้ 2) ด้านความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ฐานแรก คือ Find out what is right มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.506 นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุด ฐานที่สอง คือ ฐาน Custom design มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32 และฐานสุดท้าย คือ Creative presentation มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86

คำสำคัญ : การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน, นักศึกษาวิชาชีพรุ, สังคมศึกษา

Abstract

The study aimed to: 1) study the instruction management using creativity-based learning model, and 2) study the satisfaction towards instruction using creativity-based learning model for Social Studies students. The 28 samples were the 4th year Social Studies teacher students studying in the second semester of academic year 2563. The research instruments consisted of: 1) TQF. 3 of Innovative Learning Management for Social Studies Program course, 2) seven instruction plans of Innovative Learning Management for Social Studies Program course totaling 21 hours, and 3) satisfaction survey towards instruction using creativity-based learning model form for Social Studies students and in-depth interview form. The interviewing data were collected from the 4th year Social Studies students to analyze the content. The data derived from questionnaire were analyzed by mean and standard deviation and interpreted.

The findings revealed that: 1) The creativity-based learning model was able to provide instruction for Social Studies teacher students. Hence, the findings were in accordance with the vision and mission of Songkhla Rajabhat University. As per this learning model, the students had gained skill experiences and generated knowledge, i.e. learning skills. Regarding the settlement aspect, the students could apply to Geography course. On the community economy aspect, they could apply to Economics course. On the working, communication, and life skills, they could use the inquiries, observation, and interviewing methods with community people to apply for designing instruction plans for schools. Furthermore, they could apply the knowledge for teaching test in front of the classroom using simulated scenarios. 2) On the aspect of the satisfaction towards instruction using creativity-based learning model, the average of the first station "Find out what is right" was 4.55 with S.D. at 0.506, which students satisfied most. The average of the second station "Custom design" was 4.33 with S.D. at 0.32. The average of the final station "Creative presentation" was 4.14 with S.D. at 0.86.

Keywords : Creativity-Based Learning, Teacher Students, Social Studies

บทนำ

สังคมศึกษามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและสังคมโลกในอนาคต ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง มีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 132) รัฐบาลไทยได้ประกาศนโยบาย Creative Thailand โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ ตลอดจนระบบเศรษฐกิจการวิจัยถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการวิจัยจึงมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553) ประกอบกับความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อครูว่าครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงจะต้องมีผลงานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน เพราะฉะนั้นแล้วครูจะต้องพัฒนาสมรรถนะทักษะความสามารถ ความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและยกระดับคุณภาพการศึกษา อีกทั้งกระบวนการวิจัยนั้นยังเป็วิธีการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียนอย่างได้มีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560) (2560 : 120) ซึ่งเป็นหลักสูตรเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญต่่อนโยบายและมีแนวคิดที่ต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและความรู้สังคมศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนของชาติโดยการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล สอดคล้องกับประเทศไทย โลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในชีวิตประจำวันของเรามีปัญหาเกิดขึ้นตลอดเวลา การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นับเป็นความคิดรูปแบบหนึ่งที่ต้องอาศัยทั้งองค์ประกอบของการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญาที่ต้องอาศัยความสามารถในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากเด็กได้รับการกระตุ้นให้แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ย่อมทำให้เด็กมีอิสระทางความคิด มีความคิดนอกกรอบและแสวงหาแนวทาง วิธีการต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์

สิ่งใหม่ ๆ เสมอ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตเพื่อให้เด็กได้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (อารี พันธมณี, 2552 : 19) เนื่องจากในสังคมปัจจุบันผู้เรียนจะพบเจอกับสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลาย การที่จะทำให้ผู้เรียนมีระบบการคิดเป็นขั้นเป็นตอน เป็นความคิดที่แปลกใหม่และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการฝึกความคิดที่สำคัญ การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นการแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกระบวนการแก้ปัญหา ผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ กระบวนการดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้สอนที่มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (วัชรนา เล่าเรียนดี, 2556 : 52) การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันจึงต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ทักษะด้านการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะด้านการสื่อสาร และทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning : CBL) เป็นหนึ่งในวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยมีผู้เรียนเป็นสำคัญ โครงสร้างหลักของรูปแบบการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานออกแบตามทฤษฎีด้านการวัดความคิดสร้างสรรค์ของศาสตราจารย์อี พอล ทอร์เรนซ์ (E. Paul Torrance) แนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แบบความคิดแนวนานของเอ็ดเวิร์ด เดอโบโน (Edward de Bono) และทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์นำมาสร้างรูปแบบการเรียนแบบใหม่ ซึ่งเป็นการเรียนแบบ Active Learning คือ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนตื่นตัวในการค้นคว้าแทนที่จะรอรับการบรรยายแบบเดิม นักเรียนมีความสุขในการเรียน มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนมีเพิ่มมากขึ้น การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความสนใจ ขั้นที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ขั้นที่ 3 ค้นคว้าและคิด ขั้นที่ 4 นำเสนอผลงาน และขั้นที่ 5 ประเมินผล จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่ออนาคต ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (Perspectives) กระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Tradition Paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ที่ให้โลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นการพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก เคารพตนเอง

นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความคิดยืดหยุ่น การจูงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม และเหนืออื่นใดคือ ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ (วิริยะ ฤาชัยพานิชย์, 2558 : 8)

เด็กไทยในยุคใหม่เป็นยุคเจนเนอเรชัน (Generation Z) เป็นเด็กชาวเน็ตหรือพวกที่ชอบใช้อินเทอร์เน็ต ดังที่ วิจารย์ พานิช (2556 : 4) กล่าวว่า การศึกษาลักษณะนิสัยเพื่อประโยชน์ทางการตลาดครูเพื่อศิษย์อาจช่วยกันศึกษารวบรวมลักษณะของเด็กไทยยุคใหม่เอาไวใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่แท้จริงในโลกจริงหรือชีวิตจริง การเรียนวิชาในห้องเรียนยังไม่ใชการเรียนรู้ที่แท้จริงยังเป็นการเรียนที่สมมติ ดังนั้นครูเพื่อศิษย์จึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์ในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด การจัดการในชั้นเรียนกระบวนการหนึ่งที่สามารถช่วยขัดเกลาและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปศึกษาและค้นคว้าต่อไปได้ โดยในอดีตที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่การเรียนการสอนในประเทศไทยใช้การศึกษา โดยครูเป็นศูนย์กลางเน้นการท่องจำ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในช่วงระยะสั้น แต่ขาดทักษะในด้านต่าง ๆ การเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าวไม่สามารถพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อตัวผู้เรียน โดยเฉพาะกับโลกปัจจุบันและการเตรียมตัวของนักศึกษาฝึกสอนเพื่อไปเป็นครูในอนาคต ดังที่ ทิศนา แหม่มณี (2555 : 11) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลางนั้น ยึดครองอำนาจในการเรียนของผู้เรียนมานาน

ในส่วนด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมเรื่องของการคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ศศิธร จันทมฤก (2561 : 156) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาโดยออลงกรณ์สำหรับการศึกษายุค 4.0 : การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพเป็นรูปแบบเชิงโมเดลที่พัฒนาจากกระบวนการวิจัย มีการศึกษาข้อมูลด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งระดับประเทศและระดับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ การวิเคราะห์และสังเคราะห์และผลิตภาพ ทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้ในบริบทของมหาวิทยาลัย ปรับปรุงองค์ประกอบของรูปแบบผลพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาโดยออลงกรณ์สำหรับการศึกษายุค 4.0 : การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้สำคัญ 4 ระยะ ได้แก่ 1. ระยะก่อนการพัฒนาผลิตภาพ 2. ระยะพัฒนาผลิตภาพ 3. ระยะหลังพัฒนาผลิตภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ระดับปริญญา และ 4. ระยะเผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนระดับมหาวิทยาลัย รูปแบบการจัดการศึกษาโดยออลงกรณ์ปัจจัยเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ นโยบายของมหาวิทยาลัย หน่วยงาน ศูนย์สำนักต่าง ๆ และคณะเป็นหน่วยงานการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในด้านการจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานในการพัฒนา

นักศึกษา และเพื่อตอบจุดเน้นของหลักสูตร คณะครุศาสตร์และมหาวิทยาลัยที่มุ่งผลิตครูชั้นวิชาชีพที่สามารถบูรณาการความรู้ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรมแห่งวิชาชีพ ไปสู่การจัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี รักการเรียนรู้ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤตได้ด้วยสติปัญญาและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์นั้นเป็นระบบและทุกส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยมุ่งเน้นไปที่การคิดของ “คน” ซึ่งเป็นคนสร้าง “สื่อ” และเป็นผู้สร้าง “สภาพแวดล้อม” ซึ่งการใส่ความคิดสร้างสรรค์เข้าไปสู่สังคมนั้น ต้องเริ่มต้นที่การใส่ความคิดสร้างสรรค์เข้าไปในคนเป็นอันดับแรก และจากนั้นสิ่งที่เหลือก็จะตามมาและท้ายที่สุดประเทศไทยก็จะได้ผลลัพธ์ (Output) ที่มีคุณภาพ คือ เป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความดีงาม อันควรจะเป็นผลของการจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ของสังคมไทย โดยสาขาสังคมศึกษามีการจัดการเรียนการสอนในด้านวิชาชีพครู และวิชาเอก ซึ่งวิชาเอกประกอบไปด้วย 5 สาขา ได้แก่ สาขาที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาขาที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาขาที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาขาที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาขาที่ 5 ภูมิศาสตร์ ดังนั้นสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกสังคมทุกด้านของการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้และปรับตัวได้ในทุกสังคม ทุกประเทศของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และสังคมศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นศาสตร์ต้นแบบแห่งการบูรณาการ นำความรู้จากกลุ่มวิชาทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสังคมศึกษาจึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์เพื่อให้ครูสังคมศึกษาได้นำความรู้ทั้งด้านวิชาชีพครูและวิชาเอก นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาวิชาชีพครูก่อนที่ที่มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น ได้แก่ รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานและมีการทดลองใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องและบรรลุผลกับสมรรถนะวิชาชีพครูสังคมศึกษา ดังนั้นครูสังคมศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสังคมศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาให้สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาของสังคมศึกษาต่อไป (พิชาติ แก้วพวง, 2563 : 1)

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนได้เห็นถึงความสำคัญและตระหนักด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบันเพื่อนำไปใช้ในอนาคตได้จริง จึงได้เลือกศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานและศึกษา

ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานแก่นักศึกษา การเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้คิดเป็น คิดอย่างสร้างสรรค์ เกิดประเด็นในการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอน และใช้ในการฝึกและปฏิบัติจริงในชั้นเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานแก่นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกฝึกสอนสำหรับนักศึกษาสาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 28 คน ที่ลงทะเบียนในรายวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ครูผู้สอนชี้แจงข้อมูลขั้นตอนกระบวนการศึกษา วิธีการดำเนินการเพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถาม จากนั้นควบคุมติดตามเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยผู้วิจัยแบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น 3 กิจกรรมหลัก ตามกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน 1. Find out what is right ใช้เวลา 2 คาบเรียน เป็นกิจกรรมกลุ่มโดยครูกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ โดยใช้แผนที่ทางกายภาพ นำเสนอให้นักศึกษาดู และใช้คำถามเป็นการกระตุ้นความคิดในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ 2. Custom design ใช้เวลา 5 คาบเรียน เป็นกิจกรรมกลุ่มที่นักศึกษาใช้เกมค้นหาขุมทรัพย์ ในการค้นหาศัพท์ 5 คำ จากนั้นนำคำศัพท์ 5 คำ เชื่อมโยงเข้ากับ 5 สารการเรียนรู้ โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม (ตามสาระภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศาสนา) โดยเขียนลงในกระดาษปรู๊ฟแล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน และลงพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูลด้วยตนเอง 3. Creative presentation ใช้เวลา 7 คาบเรียน เป็นกิจกรรมเดี่ยวที่นักศึกษาเขียนแผนการสอนด้วยตนเอง โดยนำองค์ความรู้จากขั้น 1 และ 2 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในเรื่องที่ตนเองสนใจ ในพื้นที่ที่ได้จากการศึกษางานกลุ่ม โดยออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลงในแผนการสอนของตนเอง และทดลองสอนหน้าชั้นเรียน จนครบจำนวนของนักศึกษา 28 คน แล้วแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล

จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสะสม ด้วยวิเคราะห์ค่าความถี่ และร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้แปลความหมายนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ในการเก็บข้อมูลด้านแบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 ฉบับ โดยเก็บจากนักศึกษาจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการสุ่มไม่เจาะจง นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน วัตถุประสงค์ที่ 2 ด้านความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานแก่นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ Smart Phone Computer Internet

ตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยจำแนกเป็น 3 ฐาน ได้แก่ Find out what is right, Custom design, Creative presentation

ผลการวิจัย

จากงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ค้นพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนั้นสามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักศึกษาวิชาชีพรู สาขาสังคมศึกษา เนื่องจากสาระเนื้อหาของสาขาวิชาที่ประกอบไปด้วยทั้ง 5 สาระ สามารถนำมาบูรณาการในสาขาได้ โดยการศึกษาครั้งนี้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในสาระที่นักศึกษานัด เพื่อนำไปประกอบการเรียนการสอน ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมิใช่การเรียนแต่เนื้อหาความรู้ แต่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นนักวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความเป็นไปในสังคมและในโลก พิจารณาวามนุษย์ พุด เขียน ประเมิน คิดคำนวณ วิเคราะห์ สร้างจินตนาการ ต่อดู และพากเพียรพยายามในเรื่องต่าง ๆ กัน

อย่างไร สังคมศึกษาเชื่อมโยงกิจกรรมที่มนุษย์ทำ โดยเน้นทั้งเรื่อง วรรณกรรม ศิลปะ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน ศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาสังคมจึงเป็นวิชาที่บูรณาการข้ามศาสตร์เพื่อนำความเป็นเนื้อของวิชาเอกดังกล่าวเรียนรู้เกี่ยวกับคน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพ เพื่อมนุษย์ได้เรียนรู้ปรับตัวอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในทุกขณะ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาจึงมีรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ดังเช่น ทิศนา ขัมมณี (2554 : 7) ระบุไว้ว่า “รูปแบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน หากจำแนกตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ สามารถแบ่งได้เป็น 5 หมวดหมู่ คือ เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย เน้นการพัฒนาด้านทักษะกระบวนการ และเน้นการบูรณาการ” ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ใช้แนวคิดการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning Model เป็นหลักในการศึกษา โดย วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์ (2558 : 4) กล่าวว่า การสอนรูปแบบนี้เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนาต่อยอดมาจากการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยากรู้ อยากเรียน (Active Learning) แทนที่การสอนแบบบรรยาย (Lecture Method) แบบเดิม การเรียนการสอนทำโดยใช้กระบวนการ และบรรยากาศ ดังนี้

กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

1. สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความอยากรู้ (Inspiration)
2. เปิดโอกาสให้ค้นหา รวบรวมข้อมูล แยกแยะและนำมาสร้างเป็นความรู้ (Self-Study)
3. การสอนมักจะทำเมื่อมีคำถาม เป็นการสอนแบบรายคนหรือรายกลุ่มมากกว่าการสอนรวม
4. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง (Individual Problem Solving)
5. ใช้เกมให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในห้องเรียน (Game-based Learning)
6. แบ่งกลุ่มทำโครงการ (Team Project)
7. ให้นำเสนอผลงาน ด้วยวิธีการต่าง ๆ (Creative Presentation)
8. ใช้การวัดผลที่เป็นการวัดผลด้านต่าง ๆ ออกมาตามเป้าหมายที่ได้ออกแบบไว้ (Informal Assessments and Multidimensional Assessment Tool)

บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

1. ครูควรเหลือเวลาให้เด็กค้นคว้ามาก ๆ คุยมัก ๆ นำเสนอมาก ๆ ใช้เวลาในการสอนให้น้อยลงและมักจะเดินสอนตามกลุ่มมากกว่าการสอนรวม
2. หลีกเลี่ยงการอธิบายอย่างละเอียด แต่จะพยายามให้เด็กค้นหาคำตอบเอง ครูมักจะตอบคำถามด้วยคำถามเพื่อให้เด็กสนใจต่อการสอน
3. ผู้เรียนมักกลัวผิด เพราะผู้สอนมักจะมีคำตอบที่ถูกต้องเอาไว้แล้ว
4. ครูควรหลีกเลี่ยงการตัดสินแบบเด็ดขาด เช่น ถูกต้อง ผิด แต่จะใช้วิธีถามว่าแน่ใจหรือไม่ ทำไมคิดอย่างนั้นหรือเพื่อน ๆ คิดเห็นในเรื่องนี้อย่างไร
5. บรรยากาศของ Creativity-based Learning (CBL) ที่สำคัญมาก ๆ คือ การสนับสนุนให้คิด
6. ใช้เรื่องที่เด็กสนใจเป็นเนื้อหาหน้า และค้นคว้า และเนื้อหาวิชาความรู้ตามตำราเป็นตัวตามช่วงเวลาเรียนควรยาวกว่า 90 นาที และอาจเรียนหลายวิชาพร้อมกัน
7. ขึ้นกับปัญหาที่ตั้งเกี่ยวข้องกับวิชาใดบ้าง ครูอาจสอนพร้อม ๆ กัน 2-3 วิชาในห้องเรียนเดียวกัน Creativity-based Learning (CBL) จะเน้นให้เด็กสนใจพัฒนาการตนเองในด้านต่าง ๆ จึงไม่จำเป็นต้องวัดผลครั้งเดียว
8. ควรมีการวัดผลและรายงานผลให้เด็กรู้และพัฒนาตนเองในแต่ละด้าน Creativity-based Learning (CBL)
9. ครูจะเป็นผู้รับฟังเรื่องราวจากเด็กคิด นำเสนอและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันกับเด็ก

จากการวิจัยครั้งนี้เมื่อมีการทดลองใช้กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานโดยมีเกมค้นหามุมทรัพย์เป็นตัวขับเคลื่อนกระตุ้นทางความคิดและหาข้อมูลที่แท้จริงจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในด้านที่ตนเองถนัดแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพครู โดยนำเนื้อหาออกแบบแผนการสอนและนักศึกษาสอนหน้าชั้นเรียน ในด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ครูเป็นผู้เป็นโค้ช ชี้แนะ แนะนำ ดังเช่นในหนังสือ ห้องเรียนแห่งอนาคตเปลี่ยนครูให้เป็นโค้ช เขียนโดย กมลรัตน์ ฉิมพลี (2559 : 4) ฉีกกฎการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ เพิ่มพลังการเรียนรู้ให้เด็กไทยด้วยห้องเรียนสร้างสรรค์อย่างแท้จริง ด้านข้อมูลก่อนลงพื้นที่จริงและแนะนำเรื่องการนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบแผนการสอน ผลที่พบปรากฏว่านักศึกษาได้เกิดทักษะประสบการณ์ เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ พบด้านปรากฏการณ์ทางพื้นที่ของชุมชนในการวิจัยครั้งนี้คือ ชุมชนริมทะเลสาบสงขลา ด้านการตั้งถิ่นฐานที่นักศึกษาสามารถนำมาใช้สอนในรายวิชาภูมิศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจของชุมชน นำความรู้จาก

การลงพื้นที่นำมาใช้สอนในรายวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ พบในการออกแบบจากการเก็บข้อมูลลงพื้นที่นำมาออกแบบเป็นจำลองตัวโมเดลในเรื่องชั้นความสูงของพื้นที่

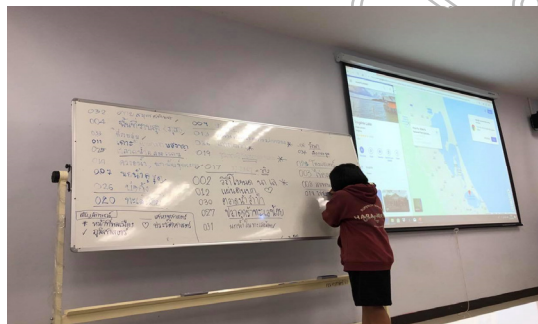
ชุมชน ดังภาพที่ 1 โมเดลจำลองพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนควนขนุน ปีพุทธศักราช 2563

ภาพที่ 1 โมเดลจำลองพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนควนขนุน ปีพุทธศักราช 2563

ด้านทักษะการทำงานและทักษะการสื่อสารและทักษะชีวิตนักเรียนมีการร่วมกับชุมชนคนในชุมชนโดยการเดินเท้าสำรวจใช้วิธีการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อนำมาออกแบบแผนการสอนที่สามารถใช้ในโรงเรียนได้

ด้านรูปแบบของครูผู้สอนมีบทบาทเป็น Facilitator โดยมีรูปแบบการสอนเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. กระตุ้นความใจ 2. ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ดังภาพที่ 2 ครูผู้สอนสร้างแรงกระตุ้นโดยใช้ภาพถ่ายดาวเทียมเชิงพื้นที่บริเวณทะเลสาบสงขลา

ภาพที่ 2 ครูผู้สอนสร้างแรงกระตุ้นโดยใช้ภาพถ่ายดาวเทียมเชิงพื้นที่บริเวณทะเลสาบสงขลา

3. คั่นคว่ำ 4. ประเมินผล 5. นำเสนอ ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้นักศึกษารวมทั้งหมด 28 คน พบว่า ชี้นำเสนอผลงานทุกคนทำได้ อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหัวข้อของตนเองที่นำมาใช้ในการสอบสอน

หน้าชั้นเรียน โดยใช้สถานการณ์จำลองดังภาพที่ 2 สอบสอนหน้าชั้นเรียน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 นักศึกษานำเสนอโดยใช้วิธีการจำลองสถานการณ์ทดลองสอนหน้าชั้นเรียน

จากการวิจัยพบว่า ด้านความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานโดยมีการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาเอก

สังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยจำแนกเป็น 3 ช่วงของการเรียนการสอน ตามตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ด้านความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

การใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน	n=28		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. Find out what is right	4.555	0.506	มากที่สุด
2. Custom design	4.333	0.832	มาก
3. Creative presentation	4.148	0.863	มาก
รวม	4.345	0.68	มาก

จากตาราง 1 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่พบว่าความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าว นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ในด้านตอน Find out what is right เนื่องจากฐานนี้นักศึกษาได้ค้นหาประเด็นในเรื่อง ที่ตนเองสนใจ และคะแนนด้านความพึงพอใจมาก ได้แก่ ด้านตอน Custom design นักศึกษามีความพึงพอใจลำดับคะแนนอยู่ในลำดับมาก โดยด้านนี้นักศึกษามีความพึงพอใจเนื่องจากมีความเป็นอิสระในการออกแบบงานเพื่อสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อเขียนจุดประสงค์การจัดการเรียนการสอนได้ ตลอดจนในช่วงของการสอนทั้งสามช่วง ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุป นักศึกษามีความเป็นอิสระในการออกแบบในฉบับที่ตนเองถนัด และสอดคล้องกับพื้นที่ท้องถิ่นบริบทของโรงเรียนและกลุ่มผู้เรียน เป็นต้น และในคะแนนความพึงพอใจลำดับสุดท้าย คือ ช่วง Creative presentation ในช่วงการนำเสนอ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีคะแนนความพึงพอใจลำดับสามเนื่องจากนักศึกษามีความกังวล ไม่สามารถตีโจทย์ได้จึงระดับความพึงพอใจต่ำสุด และอยู่ในช่วงระดับความพึงพอใจมาก

ด้านความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนักศึกษายอยู่ในระดับดีทุกรายการ โดยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการสอนในชั้นเรียนเหมาะสมกับสภาพและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นของโรงเรียนในสามจังหวัด คือ เขตพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล จังหวัดพัทลุง การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลา 1 ภาคเรียน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เฉพาะสาขาสังคมศึกษา โดยใช้การเรียนการสอนในรูปแบบมนทัศน์มวลประสบการณ์เชิงพื้นที่ พบว่า “นักศึกษานำข้อมูลจากการลงพื้นที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การนำภาพถ่าย

จากสถานที่จริงนำมาอธิบายประกอบการสอนและการนำเอาอธิบายให้เพื่อน ๆ ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนได้เข้าใจ เกิดความกระจำซัดมากขึ้น”

นักศึกษหญิงคนหนึ่ง (11 กุมภาพันธ์, 2563). สัมภาษณ์. นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กล่าวว่า “ดิฉันยังขาดความมั่นใจในเนื้อหาและยังต้องศึกษาหาความรู้รอบตัวให้มากขึ้น เพื่อที่จะนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การออกแบบชิ้นงาน ใบงาน และสื่อการสอน”

นักศึกษชายคนหนึ่ง (11 กุมภาพันธ์, 2563). สัมภาษณ์. นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กล่าวว่า “ปัญหาในการขาดความรู้ก่อนที่จะลงพื้นที่ในโรงเรียน ทำให้ได้ข้อมูลมาเอาปัญหาต่าง ๆ มาแก้ไข โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้ศึกษาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา”

นักศึกษหญิงคนหนึ่ง (11 กุมภาพันธ์, 2563). สัมภาษณ์. นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา “จากการลงพื้นที่ทำให้ได้เรียนรู้สภาพสังคมในหลาย ๆ ด้าน ด้านวัฒนธรรม สังคมวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียน ซึ่งการนำมวลความรู้จากประสบการณ์มาใช้นั้นต้องอาศัยการบันทึกข้อมูลทั้งการเขียน จากการสัมภาษณ์ หรืออ่านแหล่งข้อมูล และการบันทึกภาพ ซึ่งหากลงพื้นที่แล้วขาดการปฏิสัมพันธ์ การสืบค้น ไม่สอบถามข้อมูล ก็จะได้เพียงแค่การเที่ยวชมเท่านั้น การนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ควรมีการแยกแยะไตร่ตรองข้อมูลที่ได้มา นำไปใช้ให้เหมาะสมกับสาระจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้”

นักศึกษชายท่านหนึ่ง (11 กุมภาพันธ์, 2563). สัมภาษณ์. นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา “จากการลงพื้นที่ได้ไปศึกษามานันได้นำมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาเรียน คือ การสอนนั้นเราสามารถเล่าถึงสถานที่จริงได้ และสามารถบอกถึงประวัติความเป็นมาได้อย่างถูกต้อง”

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน พบว่า สามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักศึกษาวิชาชีพรศสาขาสังคมศึกษา เนื่องจากสาระเนื้อหาของสาขาวิชาที่ประกอบไปด้วยทั้ง 5 สาระ สามารถนำมาบูรณาการในสาขาได้ โดยการศึกษาครั้งนี้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในสาระที่นักศึกษาถนัด ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ : 2543) หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษามาตรา 24 จึงได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ ได้กำหนดไว้ว่า “ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์” และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีเนื้อหาจัดการเรียนรู้ตาม (กรมวิชาการ, 2547 : 11) ได้ระบุไว้ในคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน้าที่ 7 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด 12 ปี การศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีต่อบ้านเมืองและพลโลกต่อไป การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์เป็นฐานสามารถใช้ได้จริงกับสังคมศึกษา และมีประโยชน์ต่อนักศึกษาที่เรียนในช่วงก่อนการออกฝึกสอนเป็นการทบทวนวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยนักศึกษาสามารถบูรณาการเนื้อหาทั้ง 5 สาระได้ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ โดยนำเนื้อหานั้นไปออกแบบเพื่อเขียนแผนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางได้และจากการที่

นักศึกษาได้ลงภาคสนามในครั้งนี้ในพื้นที่ชุมชนริมทะเลสาบสงขลา ทำให้นักศึกษาได้ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงาน และทักษะการสื่อสารและทักษะชีวิต ทักษะเหล่านี้ล้วนเกิดจากการเรียนรู้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ดัง Kurt Zadek Lewin (1951) ระบุไว้ว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา ซึ่งสิ่งแวดล้อมทั้ง 2 จะมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นพลวัต พฤติกรรมการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมในขณะปัจจุบัน ซึ่งแสดงออกมามีเป้าหมายและมีพลัง เมื่อบุคคลมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ที่นักศึกษาได้เรียนรู้กับสิ่งแวดล้อมทั้งสองจึงเกิดการเรียนรู้ จากกระบวนการรับรู้ และกระบวนการคิด เพื่อแก้ปัญหาได้ เป็นผลงานเชิงประจักษ์ เช่น ชิ้นงานการจำลองพื้นที่ทางกายภาพชุมชนควนขนุน เป็นต้น

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานแก่นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา ด้านความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.55$ และ $S.D. = 0.506$ (ในฐาน Find out what is right เป็นฐานการค้นหาคำถามการสังเกตพบว่า นักศึกษามีความสุข สนุกในชั้นเรียน ในช่วงการค้นหาคำถาม เนื่องจากเริ่มแรกจะมาจากการใช้คำแนะนำทาง คำที่ตนเองตอบแล้วนำมาระบุบนกระดาษ จนครบ 28 คน หลังจากนั้น นำคำมาจัดกลุ่ม ยึดตามเนื้อหาสาระทั้ง 5 แล้วแยกเป็นกลุ่มเพื่อค้นหาคำด้านข้อมูลเชิงพื้นที่ และข้อมูลด้านมาตรฐานและตัวชี้วัด สังเกตพบว่า นักศึกษามีการช่วยกันในการกระบวนการค้นหาคำด้านมาตรฐานและตัวชี้วัดของแต่ละระดับชั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี (Maynard W.Shelly, 1975 : 252-268) ได้กล่าวความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อน และความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้ทางบวกอื่น ๆ สิ่งหนึ่งที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจของมนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากร หรือสิ่งเร้า การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจ คือ การศึกษาว่าทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใดเป็นสิ่งที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพอใจ และความสุขแก่มนุษย์ ความพอใจจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างที่เป็นความต้องการครบถ้วน

สรุปได้ว่า ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตามผู้ปฏิบัติจะเกิดความพึงพอใจต่อการทำงานจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจแรงกระตุ้นเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ใน การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนก็เช่นกันที่จัดการเรียนรู้

นอกสถานที่ เรียนรู้ในสถานที่จริง ประสบการณ์จริง ผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจในการเรียนนั้น ผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจที่จะอยากเรียน ซึ่งผู้สอนต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจหลาย ๆ ด้าน เช่น การจัดบรรยากาศ สถานการณ์ เทคนิคการสอนที่ดีให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนตามความต้องการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน การยกย่องชมเชย การให้รางวัล ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีจะทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยด้านการทดลองใช้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์เป็นฐานควรนำไปใช้กับกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาเอกอื่น ๆ
2. ประเด็นที่น่าสนใจเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปคือ การศึกษาเปรียบเทียบด้านรูปแบบการสอนจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสร้างรูปแบบการสอนแนวใหม่ทันต่อสถานการณ์โลกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ นิมพลี และคณะ. (2559). **ห้องเรียนแห่งอนาคต เปลี่ยนครูให้เป็นโค้ช**. กรุงเทพมหานคร: เซนต์พาส.
- กรมวิชาการ. (2547). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้.
- ชรา เล่าเรียนดี. (2556). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ทศนา แหมมณี. (2554). **รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2555). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาติ แก้วพวง. (2563). **ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร จันทมฤก. (2561). **รูปแบบการจัดการศึกษาด้วยโครงงานสำหรับการศึกษายุค 4.0 : การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ**. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. ปีที่ 12 (ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม) : 1-2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์.
- วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์. (2558). **การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning Model**. [online]. <https://alc.wu.ac.th/backEnd/attach/attProgramProceed/2558/Proceeding%202558.pdf>
- อารี พันธมณี. (2552). **กิจกรรมสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- Lewin, K. (1951). **Field theory in social science: Selected theoretical papers**. D. Cartwright (ed.). New York: Harper & Row.
- Maynard W. Shelly. (1975). **Responding to Social Change**. Pennsylvania: Dowden Hutchison & Press.